

Naturen ved Jegens fremstår hovedsageligt som klithede.

Læsøs natur i forandring

Life projektet giver anderledes landskaber, som langsomt genskaber den oprindelige natur og plejes med græssende dyr

Af Kirsten Østergaard

kirsten.oestergaard@nordjyske.dk

HVORFOR LIGNER naturen nogle steder på Læsø snarene en krigsskueplads?

Det er et af de oftest stillede spørgsmål i forbindelse med Life Læsø projektet, der har til mål at genskabe øens lysåbne arealer og sikre naturplejen med afgræsning.

Derfor fremstår dele af den "uberørte" natur på Læsø ikke helt naturlig, som nogle forventer. Det forkla-

rer Læsø Kommunes naturmedarbejder, Stine Pagel Hansen, på en række gåture i terrænet, som Naturstyrelsen står for sommeren igenem.

- Læsø har en unik natur, som vi prøver at genskabe som lysåbne arealer med den oprindelige plantevækst. Så vi rydder områder for træer og sætter dyr til at holde væksten nede, forklarer hun.

- Og jo, det ser voldsomt ud nogle steder, som har væ-

ret fuldstændigt groet til, for det er voldsomt, og det tager nogle år, før naturen genetablerer sig, understreger hun.

Fra amt til kommune

Indtil Kommunalreformen i 2007 havde det daværende Nordjylland Amt pligt til at pleje naturen på Læsø. Tilgroede arealer blev ryddet, voksede til og blev igen ryddet med regelmæssige mellemrum. Det var en både besværlig og kostbar løsning,

som Læsø Kommune ikke kunne løfte, da amterne blev nedlagt og plejepligten overgik til kommunerne.

Derfor blev Naturstyrelsen og Læsø Kommune enige om at søge et EU Life projekt, der netop handler om naturpleje, og det femårige projekt blev bevilget i 2012.

Året efter begyndte planlægningen af projektet. Samtidig blev der arbejdet på at danne en lodsejerforening, der skulle overtage naturplejen, når Life projektet

er afsluttet, og en brugergruppe, som bliver taget med på råd.

- Vi vil gerne fortsætte med brugergruppen, når Life projektet er slut. Dialogen med brugerne er meget vigtig, så vi ikke gør noget, der er helt uhensigtsmæssigt, erklærer Stine Pagel.

Nordøst ved Jegens

Et større område med klithede og mose ved Jegens blev ryddet for 30-40 år gamle fyrretræer i 2015 og lyngen

blev brændt af for at kunne forny sig.

- Det er større privatejede lodder, og ejerne var de første, der blev interesseret i Life Projektet. Faktisk har vi nu 80 procent af lodsejerne inden for Natura 2000 arealerne med. Det er i sig selv en succeshistorie, bemærker Stine Pagel.

Træerne er for længst fjernet om sat til flis på fjervarmeværket, men der ligger stadig rødder og grene. Alligevel er det tydeligt, at

En hugorm skjuler sig hurtigt i den tørre bevoksning.

En svampeart vokser og trives tilsyneladende midt i en kokage.

Langs klitterne ved Jegens ses små klynger af tidlig tormentil.

Stine Pagel Hansen forklarer, at de mange tuer er dannet af gule engmyrer.

- Når det ser voldsomt ud, er det fordi, det er en voldsom proces at genskabe den oprindelige natur, forklarer Læsø Kommunes naturmedarbejder Stine Pagel Hansen.

Life projektbeskrivelse

- Store dele af Læsø har en enestående lysåben natur, som tiltrækker et rigt dyre- og planteliv.
- En stor del af øen er derfor udpeget til Natura 2000-område.
- Hvis et lysåbent område ikke bliver drevet korrekt, gror det til og bliver til skov – og de karakteristiske planter og dyr forsvinder.
- Projektet Life Læsø skal sikre og bevare lysåben natur på ca. 4000 hektar på øen – og samtidig gøre en særlig indsats for nogle af de fuglearter, der er på udpegningsgrundlaget for EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 10 Læsø, sydlige del.
- Projektet sker i samarbejde mellem Naturstyrelsen og Læsø Kommune og omfatter:
  - Indsats for lysåben natur
  - Naturpleje gennem afgræsning
  - Oprettelse af en lodsejerforening
  - Bekæmpelse af invasive arter
  - Bedre ynglebetingelser for fugle
- Projektet skal samtidig skabe og igangsætte et driftsfællesskab, der kan sikre den fremtidige pleje af alle natura 2000 områder på øen.
- Skabe opmærksomhed om Læsøs unikke natur og nye arbejdspladser.
- Kilde: Naturstyrelsen

Det vidtstrakte landskab på Rønnerne er både den nyeste del af Læsø og en af de nyeste i hele landet

klithedens planter breder sig. Lyng og porse er på vej op lige som revling, der har stærke rødder og tidligere blev brugt til at tøjre et kreatur.

Ved nøjere betragtning er der også andre interessante syn: en svamp, der vokser oven i en kokage, mindre grupper af viol og tormentil og en hugorm, der skynder sig væk.

Dyr i hegn

Dyrene sættes ud i de hegnede områder 1. juni. Derefter kan gående stadig passere hegnene gennem låger.

- Man har forsøgt at placere lågerne praktisk, men mangler der en låge et eller andet sted, er det vores holdning, at vi gerne vil placere en låge mere, pointerer Stine Pagel.

Hele området er meget tørt; der kom ingen nedbør denne vinter. Derfor er det

vigtigt, at der er vandhuller til dyrene lige som enkelte grupper af træer, hvor de kan søge skygge.

- Sidste år gik der 30 køer her, som hver havde omkring 3 ha. Det skal være ældre tanter, da der ikke er megen næring. Heden er næringsfattig med den oprindelige plantevækst, forklarer Stine Pagel.

Rønnerne

En tur over Rønnerne åben-

barer et helt anderledes landskab med strandenge, det nyeste på Læsø og et af de nyeste landområder i hele landet.

Havet er to-tre km længere ude end Saltsyderiet, men oversvømmelser efterlader spor i form af tang og vissent græs, der kan ses som tørre pletter på jorden.

Tidligere lod øens landmænd deres kreaturer græse på Rønnerne, men i slutningen af 00'erne var der

næsten ingen dyr i området. Det har Life projektet ændret, og Læsø Natura 2000 Lodsejerforening har etableret flere hegn til køer, heste og får.

En stor del af træerne i området blev ryddet for 3-4 år siden, og det toppede landskab med tuer af gul engmyre ses næsten overalt.

- Myrerne ser man sjældent, kun på et helt specielt tidspunkt, men de er gode til at trække næring til jorden.

Derfor er der gode vækstbetingelser med mange sporstoffer for de planter, der kan gro her, på trods af at jorden er næringsfattig, forklarer Stine Pagel.

Rønnerne er også voksested for flere usædvanlige og smukke planter, blandt andet vilde orkidéer.

Kærulden er netop ved at folde sig ud på Rønnerne.

De første vilde orkidéer er på vej.

Hindebæger viser foreløbig kun blade.